

Бублієнко Я.А.

вчитель початкових класів

Мелітопольська ЗОШ I-III ступенів №4

Мелітопольської міської ради Запорізької області

ДРАМАТИЧНИЙ ТВІР І. КОЧЕРГИ «СВІЧЧИНЕ ВЕСІЛЛЯ» ЯК ЗРАЗОК ІСТОРИЧНОЇ ДРАМИ ХХ СТОЛІТТЯ

Анотація. У статті представлені особливості драматичного твору І. Кочерги «Свіччине весілля». Акцентовано увагу на поетикальніх аспектах та подано композиційну будову твору. Доведено, що твір І. Кочерги «Свіччине весілля» є яскравим зразком історичної драми ХХ століття.

Ключові слова: драматичний твір, історична драма, поетика, художня література, мистецтво.

Bublienko Y. I. Kocherha's Dramatic Work «Candle Wedding» as a Sample of Historical Drama of the XX century. The article presents the features of I. Kocherha's dramatic work «Candle Wedding». Emphasis is placed on poetic aspects and the compositional structure of the work is presented. It is proved that the work of I. Kocherha «Candle Wedding» is a striking example of historical drama of the twentieth century.

Key words: dramatic work, historical drama, poetics, fiction, art.

Драматургічна спадщина І. Кочерги не рівноцінна своїми ідейно-художніми якостями, що пояснюється деякими суперечностями в світогляді письменника та обставинами його особистого життя. Однак кращі твори митця («Свіччине весілля», «Ярослав Мудрий», «Алмазне жорно», «Майстри часу» та інші) зайняли чільне місце в історії літератури і сприяли подальшому розвитку нашого театру і драматургії.

П'єсам І. Кочерги властива глибока філософічність у трактуванні досліджуваних проблем, символічність і поетичність образів, багата словникова палітра, висока техніка віршування тощо. Отже, усвідомлення ідейного змісту і художніх особливостей кращих п'єс І. Кочерги сприятиме збагаченню інтелекту й естетичних смаків учнів, облагородженню й поглибленню в них гуманних почуттів та виробленню світлих життєвих ідеалів. Тим-то й цінна для радянських людей творчість цього письменника, а особливо для нашого підростаючого покоління.

На сьогодні досить актуальними видаються твори І. Кочерги «Свіччине весілля», «Ярослав Мудрий», «Алмазне жорно», «Майстри часу», оскільки це не лише програмовані твори загальноосвітніх шкіл, а й цікаві тексти, які можуть неодноразово перечитуватися людьми різного віку та уподобань. Читаючи твори письменника подекуди замислюєшся над умовами тогочасного життя, над стражданнями людей, над бідністю та відсутністю їжі. У процесі читання настає певне переосмислення важливих питань, які є «вічними проблемами» людства [1, с. 174].

У літературно-критичних статтях науковців, вчених, дослідників зустрічаємо аналіз творчості І. Кочерги. Здебільшого, це праці Андрусенко В., Бондар Н., Грибінченко Т., Дробот П., Кузякіна Н., Матющенко А., Солод Ю., Старчак К., Цалик С. та ін.

У п'єсі І. Кочерги «Свіччине весілля» йдеться про жорстокі безчинства зарозумілого київського воеводи, який забороняв, нібито з протипожежною метою світити світло в будинках городян. Тяжка заборона тривала понад десять років. Робочий люд не міг з цим миритись і протестував [10, с. 28]. Цей мотив і поклав в основу свого твору І. Кочерга. Крім того, драматург майстерно пов'язав історичні факти з відомим на Київщині ремісницьким звичаєм «женити свічку» [6, с. 48]. Цей народний обряд, сягає в сиву давнину. Поетикальні особливості твору І. Кочерги «Свіччине весілля» представлені на рис. 1. [8].

У зв'язку з широким використанням І. Кочергою специфічної історичної лексики, малозрозумілої десятикласникам, виникають ускладнення під час читання і засвоєння змісту його творів. Це стосується зокрема і драматичної поеми «Свіччине весілля» [4, с. 112].

Кінець монологу (третя логічна частина) – це заклик до людей. Отже, тон ораторський, паузи після кожного окличного речення, посилення голосу і закінчення останньої фрази на високій ноті, ремарки, як правило, вимовляються з деяким прискоренням; інтонація при цьому близька до монотонної [7, с. 261].

Іван Свічка й у в'язниці не боїться сказати високопоставленому вельможі правду в очі, розвінчати, вдаючись до іронії, його фальшиві слова. Тому в інтонації перших трьох рядків (починаючи з «І справді край?..») повинні звучати нотки іронії. А далі прихована насмішка набирає характеру відкритого осуду «слів... брехливих і гучних». Композиція твору письменника представлена на рис. 2.

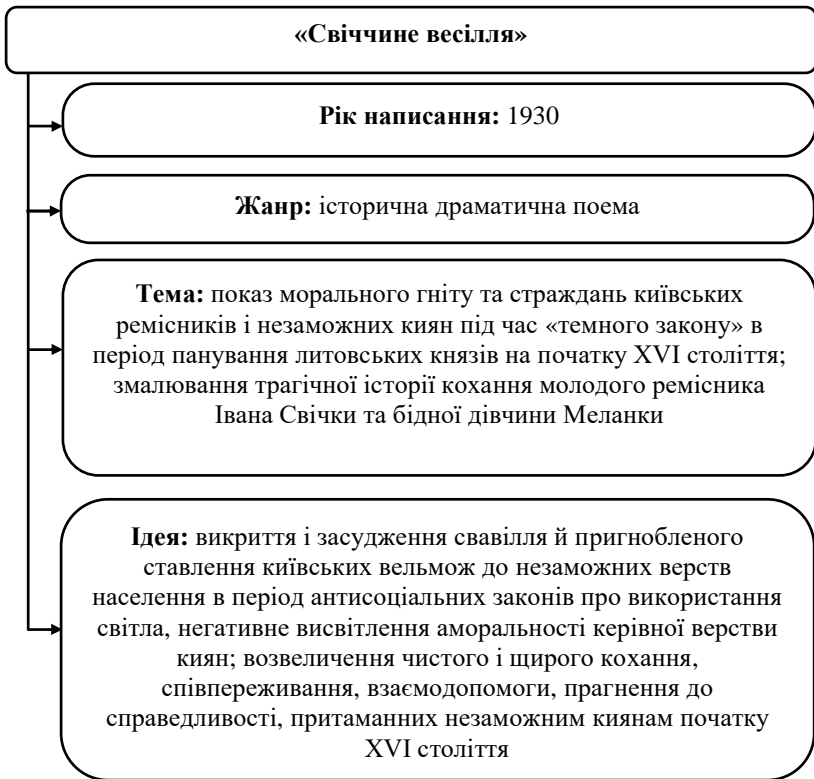

Рис. 1. Поетикальні особливості твору І.Кочерги «Свіччине весілля»

Діалоги, полілоги й монологи як окремі елементи наявні й у творах інших літературних родів, однак у драмі завжди є першоосною. Драматичний твір, як уже вказувалось, призначений для виконання його на сцені. Без сценічного втілення п'єса цілком ще не розкрита як явище мистецтва. Спостерігаючи за мовою Свічки, читачі відчувають, що вона афористична, яскрава і переконлива завдяки вживанню риторичних запитань, звертань, влучних метафор, епітетів, порівнянь тощо [9, с. 72].

Великі за обсягом ремарки найчастіше подаються на початку п'єси, дії чи картини і, як правило, стосуються; декорацій, зовнішнього вигляду персонажів, музичного та звукового оформлення вистави. У тексті п'єси ремарки переважно вказують на дії, рухи, вираз обличчя персонажів, відтінки їх мови тощо [5, с. 108].

Завдяки ремаркам драматург виводить на сцену і «забирає» з неї дійових осіб, підказує режисерам краще мистецьке вирішення певного

образу, картини, епізоду. На початку переважної більшості п'єс слова автора подаються ще у вигляді так званої афіші – «поіменного» списку дійових осіб. Для того, щоб дійові особи п'єси чітко виявляли себе, їх репліки й монологи мають бути гранично лаконічними, ясними і виразними [11].

Композиція твору І. Кочерги «Свічине весілля»

Експозиція:

Знайомство з місцем дії, з персонажами (гурт дівчат, Коляндра, Козеліус, Меланка). Показано перші ознаки майбутнього драматичного конфлікту (дівчата, а потім кравець Коляндра ремствують у присутності писаря-дячка на воеводу і запроваджений ним у Києві «темний закон»)

Зав'язка:

незадоволені ремісники збуджено відгукуються на нові насильства У VI картині з'являється улюбленець і ватажок цеховиків Іван Свічка, який теж обурюється утисками воеводи і твердо вирішує: щоб то не було – здобути киянам право на світло. Починається і друга сюжетна лінія: Ольшанський побачив Меланку, захопився її красою і зловіщо поклявся: «Любов'ю, гвалтом, мертво чи живу, А я тебе здобуду і візьму!»

Кульмінація:

Меланка у весільному вбранні і з погаслою свічкою в руках прохає у воеводи світла і помилування коханого. Воевода ставить жорстоку умову – донести запалену свічку від замку до Поруба у негоду, і тоді Іван буде звільнений

Розв'язка:

Івана Свічку звільняють із тюрми повсталі маси. Горять палаци багатіїв. Меланка гине в пориві врятування коханого. Іван Свічка власноручно вбиває ненависного Ольшанського і веде повсталих ремісників на штурм воеводиного замку

Рис. 2. Композиція твору І.Кочерги «Свічине весілля»

Пишучи п'єсу, автор дбає про те, щоб кожен діалог чи монолог був сценічним, тобто давав акторам достатньо матеріалу для його перевтілення жестами, мімікою, інтонацією мовлення тощо. Виходячи з конкретних умов, питання про особливості мови драматичного твору можна з'ясувати методом лекції з елементами бесіди. В такому разі окремі зауваження і висновки вчителя учні можуть підкріплювати прикладами із «Свіччиного весілля» чи інших відомих творів [3, с. 189].

Драматична поема «Свіччине весілля» – це визначне досягнення І. Кочерги, перлина його творчості. Вона переконливо засвідчила вагомий творчий здобуток невтомного «шукача краси» в житті людським. Дослідники творчості письменника (Н. Кузякіна, Н. Кисельов, Є. Старинкевич та ін.) вважають, що «Свіччине весілля» є одним з найпоетичніших творів української радянської драматургії. Ним утверджувалась у літературі й театрі драматична поема як жанр. Літературна критика оцінює «Свіччине весілля» як видатний твір драматургії [2, с. 36].

Сучасна літературна критика ставить І. Кочергу в ряд найталановитіших українських радянських драматургів. Критики давно вже помітили ще й таку рису драматургічного хисту І. Кочерги: вміння майстерно поєднувати високе, урочисте, навіть трагедійне з побутово-комедійним, гротескним, сатиричним. Це теж позитивно впливало на розвиток вітчизняної режисури, техніку акторської гри і сценічного мистецтва в цілому.

Література

1. Андрусенко В.П. И. Кочерга «Драматическая поэма «Ярослав Мудрый» / В.П. Андрусенко и др. *50 знаменитых украинских книг*. Харьков : Фолио, 2004. С. 174–183.
2. Бондар Н.І. Кочерга Іван. *Живця*: Хрестоматія укр.літератури ХХ ст.: у 2 кн. Кн. 2 / За ред. М.М. Конончука; упоряд. М.М. Конончук та ін. К. : Твім інтер, 1998. С. 36–49.
3. Грибініченко Т., Козачук Г. Історична основа й художній у драматичній поемі Івана Кочерги «Свіччине весілля». *Вчимося писати твір з української літератури*: 8-11 класи. К. : Либідь, 2000. С. 188–190.
4. Дробот П. Вивчення творчості Івана Кочерги. К. : Радянська школа, 1981. 231 с.
5. Кузякіна Н. Драматург Іван Кочерга. Життя. П'єси. Вистави. К. : Радянський письменник, 1968. 259 с.

6. Матющенко А. Романтик у лабетах залізної доби: Шлях драматурга Івана Кочерги до його шедеврів «Свіччине весілля» та «Майстри часу». *Дивослово*. 2010. №12. С. 48–51.
7. Солод Ю. Історична драма «Свіччине весілля» Івана Кочерги: достовірність і вимисел. К. : Козаки, 1996. С. 261–264.
8. Старчак К. Драматургія Івана Кочерги. К., 1957. 412 с.
9. Цалик С., Селігей П. Новорічні містерії Івана Кочерги. Таємниці письменницьких шухляд: Детективна історія української літератури. К. : Наш час, 2010. С. 70–89.
10. Шарова Т.М. Літературний процес 20-х років ХХ століття і механізми формування політичного дискурсу. *European Applied Sciences*. 2018. №. 2. С. 28–30.
11. Шарова Т.М. Історія української літератури I пол. ХІХ ст. Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Богдана Хмельницького, 2017. 278 с.

Варламова Н.А.

*вихователь Кирилівської ЗОШ І ступеня «Золота рибка»
Якимівської районної ради Запорізької області*

ВИСОКА МАЙСТЕРНІСТЬ І ТВОРЧІ ПРИНЦИПИ ЮРІЯ МУШКЕТИКА

Анотація. У статті висвітлено манеру написання творів Ю. Мушкетиком, яка основана на вічних проблемах для різних поколінь. Це проблеми людяності, справедливості, честі, морального й духовного розвитку людини. Також описано стильову манеру Мушкетика, на якій позначилися два струменя: філософія і психологізм.

Ключові слова: історичні факти, поетика, образ, манера написання, правдивість, засоби.

Varlamova N. High Skills and Creative Principles of Yuriy Mushketyk. The article discusses the style of Yu. Mushketik's works, that founded on eternal problems of different generations. There are the issues of humanity, equity, honour, development. The article also describes Mushketik's stylistic maner, that is inspired by philosophy and psychology.

Key words: historical facts, poetics, smage, style, honesty, devices.